

Uitwerking uitgangspunten watertoets

Met water in de weer

Waterschap Aa en Maas

Pettelaarpark 70
Postbus 5049
5201 GA 's-Hertogenbosch

T: 073 615 66 66
F: 073 615 66 00
E: info@aaenmaas.nl
I: www.aaenmaas.nl

Met water in de weer

Samenvatting

Deze beleidsnota vormt het vervolg op de beleidsnota uitgangspunten watertoets Aa en Maas, die in december 2004 is vastgesteld door het DB van het waterschap Aa en Maas. De nota gaat verder in op de uitgangspunten die indertijd zijn vastgesteld. Ook is naar aanleiding van ontwikkelingen sinds 2004 een nieuw uitgangspunt geformuleerd, namelijk 'wateroverlastvrij bestemmen'. Daarnaast wordt een prioritering tussen de verschillende uitgangspunten aangegeven.

De uitgangspunten zorgen ervoor dat de 'watersysteembelangen' een plek hebben in het watertoetsproces. Daarnaast is er nog een aantal 'waterschapsbelangen' die vanwege de directe ruimteclaims ook een plek in de ruimtelijke ordening moeten krijgen.

Daarmee wordt gekomen tot de volgende lijst van onderwerpen die uitgewerkt worden in het watertoetsproces:

- Wateroverlastvrij bestemmen
- Hydrologisch neutraal ontwikkelen
- Voorkomen van vervuiling
- Gescheiden houden van schoon en vuil water
- Doorlopen van de afwegingsstappen: "hergebruik-infiltratie-buffering-afvoer"
- Meervoudig ruimtegebruik
- Water als kans
- Waterschapsbelangen:
  - a) ruimteclaims voor waterberging
  - b) ruimteclaims voor de aanleg van natte EVZ's en beekherstel
  - c) aanwezigheid en ligging watersysteem
  - d) aanwezigheid en ligging waterkeringen
  - e) aanwezigheid en ligging van infrastructuur en ruimteclaims t.b.v. de afvalwaterketen in beheer van het waterschap

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Inhoudsopgave	2
1. Inleiding	4
2. Achtergronden	
2.1 Beleidskader	5
2.2 Wat is de watertoets?	5
2.3 Wat is het doel van de watertoets?	6
2.4 Wat is de rol van het waterschap in de watertoets?	6
3 Beleid: Uitwerking uitgangspunten watertoets	
3.1 Gescheiden houden van vuil water en schoon hemelwater	9
3.1.1 Streefbeeld	9
3.1.2 Uitwerking	9
3.1.3 Bevoegdheden waterschap	10
3.2 Doorlopen van de afwegingsstappen: "hergebruik-infiltratie-buffering-afvoer"	10
3.2.1 Streefbeeld	10
3.2.2 Uitwerking	10
3.2.3 Bevoegdheden waterschap	12
3.3 Hydrologisch neutraal ontwikkelen	12
3.3.1 Streefbeeld	12
3.3.2 Uitwerking	13
3.3.3 Hydrologisch positief?	14
3.3.4 Relatie met de stedelijke wateropgave	14
3.3.5 Bevoegdheden waterschap	14
3.4 Water als kans	15
3.4.1 Streefbeeld	15
3.4.2 Uitwerking	15
3.4.3 Bevoegdheden waterschap	15
3.5 Meervoudig ruimtegebruik	16
3.5.1 Streefbeeld	16
3.5.2 Uitwerking	16
3.5.3 Bevoegdheden waterschap	16
3.6 Voorkomen vervuiling	16
3.6.1 Streefbeeld	16
3.6.2 Uitwerking	16
3.6.3 Bevoegdheden waterschap	17
3.7 Wateroverlastvrij bestemmen	17
3.7.1 Streefbeeld	17
3.7.2 Uitwerking	17
3.7.3 Bevoegdheden waterschap	17
3.8 Waterschapsbelangen	17

4 Implementatie	20
4.1 Advisering tijdens het watertoetsproces	20
4.2 De waterparagraaf	20
4.3 Standaardisering	20
4.4 Overeenkomsten voor kleine plannen	22
4.5 Waterkansenkaart	22
4.6 Checklist plantoetsers	22
4.7 Beschikbaarheid gegevens	22
5 Beleidsmonitoring en evaluatie	
5.1 Beleidsmonitoring	23
5.2 Evaluatie	23
Literatuur	24
Afkortingen	25
Links naar meer informatie	26

Aanleiding

In december 2004 heeft het Dagelijks Bestuur van waterschap Aa en Maas ingestemd met de te hanteren uitgangspunten voor de watertoets. Deze uitgangspunten zijn weergegeven in de nota "Uitgangspunten watertoets Aa en Maas", waarin ook is aangegeven welk beleidskader aanleiding heeft gegeven tot het formuleren van 6 uitgangspunten. In de betreffende notitie is echter alleen op hoofdlijnen weergegeven wat deze uitgangspunten inhouden. Elk uitgangspunt vergt uiteindelijk een zekere detaillering. Ook is het van belang dat duidelijk is – voor zowel waterschapsmedewerkers als de buitenwereld – hoe met de uitgangspunten wordt omgegaan. Hiertoe is de onderliggende nota geschreven.

Doelstelling nota

De nota wil tot op groter detailniveau aangeven wat de uitgangspunten voor de watertoets inhouden en verbindt normen aan bepaalde uitgangspunten waar dat nodig is. De nota zal echter niet tot in alle detail en nuance uitspraken doen. Het karakter van de watertoets vraagt om de mogelijkheid tot aanpassen aan de locale situatie (maatwerk per plan).

Op welk waterschapshandelen heeft het beleid betrekking

Deze nota wordt gebruikt in het watertoetsproces door zowel de plantoetsers van het waterschap als door de initiatiefnemers en ontwerpers van plannen.

De afspraken die worden gemaakt in het watertoetsproces worden uiteindelijk doorvertaald naar de vergunning- en ontheffingverlening. Zo heeft deze nota uiteindelijk ook betrekking op dit proces. Bovendien kunnen er vergunnings- c.q. ontheffingstrajecten spelen voor niet-watertoetsplichtige ontwikkelingen. Ook dan zal het gedachtengoed uit deze nota gebruikt worden.

Het watertoetsproces wordt doorlopen in alle gevallen dat er een ruimtelijke procedure wordt gevolgd. Dit kan bijvoorbeeld een bestemmingsplan zijn of een zelfstandige projectprocedure (ingevolge Artikel 19, lid 1 WRO). Ook structuurplannen, uitwerkingsplannen van het streekplan of een ontgrondingsprocedure zijn voorbeelden van een ruimtelijke procedure.

Een aantal categorieën van ruimtelijke plannen is niet expliciet in de wet genoemd als 'watertoetsplichtig'. Dat neemt niet weg dat ook hiervoor een watertoetsproces moet worden doorlopen, want de verplichting geldt voor 'alle ruimtelijke plannen'.

Op het moment dat een ontwikkeling past binnen het vigerende bestemmingsplan, is een ruimtelijke procedure niet noodzakelijk en wordt er geen (wettelijk verplicht) watertoetsproces doorlopen. Vroegtijdige betrokkenheid wordt dan nog afhankelijker van het resultaat van een proactieve houding. Om in deze gevallen toch ons beleid en/of onze doelstellingen te realiseren, moet naar andere instrumenten worden gezocht. Ook in deze gevallen wordt een wateradvies gegeven als daarom gevraagd wordt (reactief). Zo worden soms plannen op grond van WRO-artikel 11 (wijziging/uitwerking), 15 (vrijstelling/nadere eisen) of 17 (tijdelijke vrijstelling) aan het waterschap voorgelegd.

Naar verwachting treedt de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening in werking per 01-07-2008. De watertoets als zodanig zal naar verwachting ongewijzigd blijven; de nieuwe wet zal echter wél invloed hebben op het werkproces. In §5.2 wordt aangegeven hoe hiermee in het licht van monitoring mee om wordt gegaan. Omdat de toetsende rol van de provincie vervalt, zal het waterschap intensiever moeten inzetten op het vroegtijdige contact en dus op het watertoetsproces. Ook kan het zijn dat achteraf vaker gebruik gemaakt zal gaan worden van het de mogelijkheden voor zienswijzen, bezwaar en beroep.

2.1 Beleidskader

In de beleidsnota 'uitgangspunten watertoets Aa en Maas' is aangegeven wat het beleidskader is voor de uitgangspunten watertoets. Ook de uitwerking van deze uitgangspunten past natuurlijk in hetzelfde kader. Daarom wordt hier volstaan met een korte opsomming:

Ruimtelijk Beleid	Waterbeleid	Waterschapsbeleid
Streekplan	Provinciaal waterhuishoudingsplan	Waterbeheersplannen De Aa en De Maaskant
Nota ruimte	4e Nota waterhuishouding (NW4)	
Wet op de ruimtelijke ordening	Waterbeleid voor de 21e eeuw (WB21) Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) Beleidsbrief regenwater en riolering	

Daarnaast is sinds de vaststelling van de beleidsnota 'uitgangspunten watertoets Aa en Maas' de (landelijke) visie op water en ruimtelijke ordening aan verdere ontwikkeling onderhevig. Deze ontwikkelingen worden vertaald in nieuwe wetgeving die in voorbereiding is. Genoemd kunnen worden de nieuwe Wet ruimtelijke ordening, de Waterwet, Wet gemeentelijke watertaken. Het waterschap heeft de ontwikkelingen in het waterbeheer en de integratie van beide waterbeheersplannen inmiddels omgezet in een Strategienota.

2.2 Wat is de watertoets?

De Handreiking watertoets 2 geeft als omschrijving:

"Bij de watertoets gaat het om het hele proces van vroegtijdig informeren, adviseren, afwegen en uiteindelijk beoordelen van waterhuishoudkundige aspecten in ruimtelijke plannen en besluiten. Het is geen éénmalig toetsmoment zoals de term doet vermoeden. In de praktijk wordt de term 'toetsen' wel gebruikt voor het werk dat de waterbeheerder doet in zijn advisering. De waterbeheerder 'toetst' het (voor)ontwerpplan aan de afgesproken criteria, maar de status van deze toets is een advies."

In deze omschrijving springen twee zaken in het oog:

1. De watertoets is een **proces**
2. Uiteindelijk volgt een **advies**

Vervolgens geeft de initiatiefnemer van een ruimtelijk plan in de waterparagraaf van het plan aan op welke wijze er rekening is gehouden met het advies van de waterbeheerder(s). Hoewel het advies van de waterbeheerder(s) zwaar weegt, kunnen er toch redenen zijn om van dit advies af te wijken. De watertoets laat hier nadrukkelijk ruimte voor, mits beargumenteerd wordt afgeweken van het advies van de waterbeheerder(s). In dit laatste geval zal (zullen) de waterbeheerder(s) uiteraard scherp letten op het goed regelen (ook financieel) van eventuele compenserende of mitigerende maatregelen. De watertoets vraagt dus om maatwerk.

Meer informatie over de watertoets is te vinden in de "Handreiking Watertoets 2" (Nederland leeft met water, december 2003) of op de website www.watertoets.net. Ook het NIROV heeft informatie verzameld over de watertoets in de notitie "Watertoets en het bestemmingsplan" in de leergang Op dezelfde leest (juli 2003). De provincie Noord-Brabant heeft de brochure "Ruimte en water" ontwikkeld over de watertoets in de provincie (september 2003). Daarnaast is in samenwerking met de andere waterbeheerders in de provincie de brochure "Werkafspraken watertoets in Brabant" (oktober 2004) uitgebracht.

In 2005 en 2006 heeft een landelijke evaluatie van de watertoets plaatsgevonden. Het eindrapport is eind 2006 gepubliceerd. Naar aanleiding van de resultaten zijn een aantal vervoltrajecten uitgezet om het instrument 'watertoets' verder te vervolmaken. De genoemde vervoltrajecten geven invulling aan de uitgangspunten die in deze nota uitgewerkt worden en ondersteunen elkaar.

2.3 Wat is het doel van de watertoets?

Het doel van de watertoets is om te waarborgen dat waterhuishoudkundige doelstellingen expliciet en op evenwichtige wijze in beschouwing worden genomen bij alle waterhuishoudkundig relevante ruimtelijke plannen en besluiten. In de praktijk komt dit vaak neer op "Ruimte maken voor water in plaats van ruimte onttrekken aan water" (citaat Handreiking Watertoets 2).

2.4 Wat is de rol van het waterschap in de watertoets?

Het anders omgaan met water vraagt om een vroegtijdige betrokkenheid van de waterbeheerders bij het tot stand komen van ruimtelijke plannen. Het is van belang de betreffende actoren (waterschap, rijks-waterstaat, provincie, gemeente) in een zo vroeg mogelijk stadium bij de planvorming te betrekken, om in gezamenlijk overleg met de initiatiefnemer te bepalen welke waterhuishoudkundig relevante aspecten aan de orde zijn en hoe daarmee moet worden omgegaan (zie ook de tabel op de volgende pagina).

Hierbij ligt de nadruk op ruimtelijke consequenties van deze aspecten. De waterhuishoudkundige aspecten zijn zoveel mogelijk 'vertaald' naar de uitgangspunten die in hoofdstuk 3 uitgewerkt worden. Deze uitgangspunten (zie hoofdstuk 3) focussen echter vooral op het waterhuishoudkundige verhaal. De waterhuishoudkundige aspecten raken echter vaak ook nauw aan de waterhuishouding gerelateerde andere inrichtingseisen, bijvoorbeeld op het gebied van volksgezondheid en ontwikkelen van (natte) natuur. Ook dit vereist ruimte, maar kan ook van invloed zijn bij locatiekeuzes van milieu-belastende functies, zoals bijvoorbeeld glastuinbouw of bedrijventerreinen voor zware industrie.

De aspecten grond- en oppervlaktekwaliteit hebben zich op planniveau goed laten vertalen naar de uitgangspunten (bv het voorkomen van vervuiling). Op gebiedsniveau (waterlichamen) zullen echter de maatlaten uit de Kaderrichtlijn Water (KRW) bepalend zijn.

Als waterbeheerder verstrekt het waterschap de informatie over het watersysteem voor zover dat bij het waterschap aanwezig is. Tijdens de ontwikkelfase van het plan kan de betrokkenheid van het waterschap intensiever zijn als het karakter van het plan daarom vraagt. Er mag van het waterschap een meedenkende rol verwacht worden. Vanuit de expertise die het waterschap heeft en de contacten die hij onderhoudt met de verschillende gemeenten, heeft het waterschap op veel terreinen ervaring met verschillende oplossingsrichtingen. Het waterschap is echter geen adviesbureau en zal dus geen aanvullende onderzoeken opzetten of berekeningen uitvoeren. Als een plan ontwikkeld is, 'toetst' het waterschap op het ontwerpplan aan de afgesproken criteria voldoet en stelt hierover een wateradvies op.

Het waterschap vervult soms een coördinerende rol voor overige waterbeheerders ten aanzien van de uitvoering van de watertoets en kan dan ook functioneren als contactpersoon. Ook heeft het waterschap een signalerende functie als het gaat om het betrekken van alle waterbeheerders bij het watertoetsproces. De eindverantwoordelijkheid ten aanzien van het betrekken van de waterbeheerders blijft echter bij de initiatiefnemer.

Mogelijke waterhuishoudkundig relevante aspecten in ruimtelijke plannen:	
Toetsingscriterium	Invulling in specifiek plan
1 Veiligheid	Waarborging van de veiligheid tegen overstroming, ligging plangebied ten opzichte van de waterkering.
2 Regionale en lokale wateroverlast	Bergingsopgave, voorkomen afwenteling, geen peilverlaging, beperken verhard oppervlak, vergroten van de veerkracht, hydrologisch neutraal bouwen, vasthouden – bergen – afvoeren.
3 Rioleringsstelsel	Geen vermenging van schoon en vuil water, hydrologisch neutraal bouwen, infiltreren hemelwater, vasthouden – bergen – afvoeren.
4 Watervoorziening	Functiegerichte watervoorziening, grondwateronttrekkingen, gebiedseigen water vasthouden.
5 Volksgezondheid	Minimaliseren van het risico op watergerelateerde ziekten en plagen; reduceren verdrinkingsrisico's.
6 Bodemdaling	Tegengaan van verdere bodemdaling en reductie functiegeschiktheid.
7 Grondwateroverlast	Grondwateroverlast moet worden voorkomen; hydrologisch neutraal bouwen; peilregime.
8 Oppervlaktewaterkwaliteit	Behoud / realisatie van een goede oppervlaktewaterkwaliteit voor mens en natuur; verminderen van emissies uit stedelijk gebied (EBP); realiseren waterkwaliteitsdoelstellingen uit het waterbeheersplan.
9 Grondwaterkwaliteit	Behoud/ realisatie van een goede grondwaterkwaliteit voor mens en natuur, bescherming kwelafhankelijke natuurwaarden.
10 Verdroging	Beschermen van karakteristieke grondwaterafhankelijke ecologische waarden, cultuurhistorie en archeologie; nieuwe ingrepen, zoals peilverlaging en aanleg van drainage of onderbemalingen worden niet toegestaan.
11 Natte natuur	Ontwikkelen / beschermen van een rijke gevarieerde en natuurlijk karakteristieke natte natuur.

Uitwerking uitgangspunten watertoets

In de Beleidsnota 'uitgangspunten watertoets Aa en Maas' zijn in het kort de principes beschreven die richtinggevend zijn bij de waterschapsadvisering over ruimtelijke plannen. Deze principes zijn:

- Gescheiden houden van vuil water en schoon hemelwater
- Doorlopen van de afwegingsstappen: "hergebruik-infiltratie-buffering-afvoer"
- Hydrologisch neutraal ontwikkelen
- Water als kans
- Meervoudig ruimtegebruik
- Voorkomen van vervuiling

De ontwikkelingen in het denken over water, maken het noodzakelijk om een 7e uitgangspunt aan deze principes toe te voegen, namelijk: "wateroverlastvrij bestemmen". Deze uitgangspunten moeten uiteraard gezien worden tegen de achtergrond van één van de taken van het waterschap, namelijk de zorg voor waterkwantiteits- en waterkwaliteitsbeheer. In de onderstaande paragrafen volgt de uitwerking van deze principes.

3.1 Gescheiden houden van vuil water en schoon hemelwater

3.1.1 Streefbeeld

Het streefbeeld is om alleen het vuile water via de riolering af te voeren naar de rioolwaterzuivering (RWZI) en het schone afstromende hemelwater binnen het plangebied te houden en alleen indien nodig verstraagd af te voeren via het oppervlaktewater. Dit streefbeeld past ook bij de zogenoemde 'geen-spijtmateregelen' in het kader van de KRW.

Met het verminderen van de hoeveelheid schoon hemelwater dat afgevoerd wordt via het gemengde rioelstelsel, vermindert namelijk ook het aantal overstortingen van (vervuild) water. Op deze manier heeft het afkoppelen (in bestaand bebouwd gebied) of niet aansluiten (van nieuwbouw) van hemelwater op het rioel invloed op de kwaliteit van het oppervlaktewater. Ook zal het rendement van de RWZI's groter worden als de aangevoerde stroom afvalwater constanter van kwaliteit is. Hierdoor kan de kwaliteit van het effluentwater verbeteren en daarmee ook de kwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater.

Het waterschap zal vanwege het 'stand-stillprincipe' niet akkoord gaan met nieuwe, frequentere of grotere overstortingen vanuit het gemengde stelsel naar het oppervlaktewater. Omdat nieuwe uitbreidingen van gemengde stelsels meestal met zich meebrengen dat er nieuwe, frequentere of grotere overstortingen ontstaan, wordt een nieuwe uitbreiding van het gemengde stelsel als ongewenst gezien. Met het 'stand-stillprincipe' wordt bedoeld dat er geen verslechtering optreedt van de waterkwaliteit van het oppervlaktewater.

In de beleidsnota 'Verantwoord afkoppelen' van waterschap De Maaskant (24-04-2002) wordt aangegeven wat wordt verstaan onder vuil water en schoon hemelwater. Waterschap Aa en Maas is bezig om een gebiedsdekkende, actuele nota op te stellen over het omgaan met hemelwater. Tot aan de vaststelling hiervan wordt de lijn uit de 'Maaskant-nota' aangehouden.

3.1.2 Uitwerking

Nieuw te bebouwen gebied en inbreidingslocaties

Op nieuwbouw- en (grote) inbreidingslocaties worden vuil en schoon water gescheiden van elkaar verwerkt. Het vuile water wordt via de gemeentelijke riolering naar de RWZI afgevoerd. Het schone water wordt verwerkt volgens de afwegingsstappen "hergebruik-infiltratie-buffering-afvoer" (zie § 3.2). Dit water wordt zoveel mogelijk 'in het zicht' gehouden, zodat bewoners duidelijk is hoe het systeem in elkaar zit. Bovendien kan dit bijdragen aan de belevingswaarde van water in de wijk (zie ook § 3.4) en is de voorziening beter beheersbaar.

Herstructurering (vervangende nieuwbouw)

Soms worden, bijvoorbeeld in het kader van de stadsvernieuwing, hele wijken aangepakt, wat kan neerkomen op sloop en nieuwbouw. Meestal wordt dan ook het stratenpatroon aangepast en wordt het terrein in feite opnieuw bouwrijp gemaakt. Deze situatie wordt op vergelijkbare wijze behandeld als een nieuwbouw- of inbreidingslocatie. Als het oude rioleringsstelsel (gemengd) echter ongewijzigd blijft liggen, is het kapitaalsvernietiging om hier een gescheiden stelsel te adviseren. Het gebied wordt dan hetzelfde behandeld als het bestaande bebouwde gebied (vuil water via het gemengde stelsel naar de RWZI, schoon water zoveel mogelijk lokaal verwerken).

Bestaand bebouwd gebied

In het bestaande bebouwde gebied is in het verleden reeds riolering aangelegd. Vaak zijn dit gemengde stelsels. Het waterschap zal niet van gemeenten verlangen om deze gemengde stelsels om te bouwen naar gescheiden stelsels, alleen omdat een ruimtelijk plan voor één of enkele nieuwe ontwikkelingen binnen dit stelsel liggen. Binnen de bestaande randvoorwaarden en rekening houdend met de afschrijvingstermijn van de aanwezige riolering wordt gezocht naar oplossingen om te voorkomen dat schoon water naar de RWZI afgevoerd wordt en naar mogelijkheden om het schone water te verwerken volgens de afwegingsstappen uit §3.2. Het waterschap hecht veel belang aan de onderbouwing van de keuze om het gemengde stelsel niet te vervangen.

3.1.3 Bevoegdheden waterschap

De bevoegdheden van het waterschap liggen niet bij het inzamelen van afvalwater; echter wél bij transport en zuivering. Bovendien is het waterschap beheerder van het oppervlaktewater waarin geloosd wordt. Uiteraard kan deze grens scherp neergezet worden door vergunningen (bv lozings-, aansluitings-) en akkoorden voor de overnamepunten. De huidige werkwijze richt zich echter in eerste instantie veel meer op het in overleg bepalen van een optimale situatie.

3.2 Doorlopen van de afwegingsstappen: “hergebruik - infiltratie - buffering - afvoer”

3.2.1 Streefbeeld

In aansluiting op het landelijke beleid (4^e nota Waterhuishouding, WB21/NBW) wil het waterschap zo min mogelijk afwentelen. Dit betekent ook dat problemen niet afgewenteld worden op benedenstrooms gelegen gebieden. Om dit streefbeeld concreet te maken hanteert het waterschap het beleid dat bij nieuwe plannen altijd onderzocht dient te worden hoe omgegaan kan worden met het schone hemelwater. Hierbij wordt de afwegingsstappen “hergebruik-infiltratie-buffering-afvoer” (afgeleid van de kwantiteitstrits “vasthouden-bergen-afvoeren”) doorlopen.

3.2.2 Uitwerking

Hergebruik

Hergebruik is daarbij de eerste afweging om het schone hemelwater ter plaatse te verwerken (gebruiken in dit geval). Afhankelijk van de mate waarin het water hergebruikt kan worden, levert dit een reductie op van het volume te infiltreren of te bergen water. De initiatiefnemer van het plan kan hiervoor een onderbouwing bij het plan voegen.

Het gebruik van hemelwater levert een besparing op het drinkwaterverbruik op, zodat onwenselijke diepe winningen verminderd kunnen worden (waarmee de onttrekking aan het watersysteem verminderd wordt).

Hergebruik van hemelwater in een zogenoemd grijswatersysteem kan met name overwogen worden bij grootschalige voorzieningen als scholen, bedrijfsgebouwen ed. Voor particuliere woningen wordt dit, mede gezien de landelijke ervaringen met deze systemen, niet gestimuleerd.

Omdat (her)gebruik van hemelwater heel tastbaar maakt hoe wij met (regen)water omgaan, verdienen ook kleinschaliger acties (bijvoorbeeld regentonnen) vanuit communicatief oogpunt zeker aandacht en wordt dit ter overweging meegegeven. Dit heeft ook een relatie met § 3.4.

Infiltratie

De mogelijkheden voor infiltratie van water hangen af van o.a. de kwaliteit van het te infiltreren water, de grondwaterstand en de gewenste drooglegging, de ligging van het plangebied (kwel, intermediair of infiltratiegebied), de opbouw van de bodem en eventueel aanwezige, door water te mobiliseren, bodemverontreinigingen.

- Als de kwaliteit van het te infiltreren water goed is, kan dit water zonder extra voorzieningen in de bodem gebracht worden.

- Bij een diepe grondwaterstand en een goede doorlatendheid van de bodem is de kans op grondwateroverlast zeer klein.
- In gebieden met een neerwaartse grondwaterstroming is het goed mogelijk om te infiltreren. Binnen grondwaterbeschermingsgebieden kunnen door de grondwaterbeheerder (provincie) aanvullende kwalitatieve eisen gesteld worden in de Provinciale Milieu Verordening. Ook kan een vergunning nodig zijn van de grondwaterbeheerder.

Het waterschap is geen bevoegd gezag voor bodemverontreinigingen; dat ligt bij gemeente of provincie. Dit betekent -in de situatie dat er getwijfeld wordt aan de kwaliteit van het te infiltreren water- dat de gemeente of de provincie nieuwe bodemverontreinigingen zoveel mogelijk zal willen voorkomen. Ook het waterschap zal zich hiervoor inspannen, omdat afwenteling (ook naar een ander milieucompartment) voorkomen moet worden. Om nieuwe bodemverontreinigingen te voorkomen kan gedacht worden aan extra voorzieningen (bv een bodempassage) ten behoeve van het te infiltreren water.

Infiltreren op particulier of openbaar/gemeentelijk terrein

Met de nieuwe Waterwet wordt ontwatering op perceelsniveau de zorg van de eigenaar. De gemeente krijgt de zorgplicht voor de lokale ruimtelijke inpassing van maatregelen op het gebied van waterkwantiteit en zorgt voor overtollig hemelwater.

Het waterschap wil graag afspraken maken met gemeenten over de ontvangst van hemelwater in situaties van extreme neerslag en over calamiteiten om te voorkomen dat afspraken gemaakt moeten worden met elke individuele particulier.

Buffering

Als het schone hemelwater niet geïnfiltreerd kan worden, dan kan het gebufferd worden in (te realiseren) oppervlaktewater. Hiermee kan bereikt worden dat de afvoer naar het watersysteem niet in pieken (of ‘golven’) plaatsvindt, waarmee het systeem tijdelijk overbelast wordt.

Buffering kan in sommige gevallen plaatsvinden in bestaand oppervlaktewater, maar als het bestaande oppervlaktewater hiervoor niet geschikt of voldoende ruim is, kan hiervoor ook nieuw oppervlaktewater of andere (ruimtelijke) voorzieningen aangelegd worden. Als er buffering in bestaand oppervlaktewater plaatsvindt, zullen aanvullende afspraken gemaakt moeten worden tussen gemeente en waterschap over het beheer van dit water.

Ook wordt dan als randvoorwaarde gesteld dat de oorspronkelijke functie van de waterloop behouden moet blijven. Het is bijvoorbeeld vaak niet gewenst om extra barrières in de waterloop te maken in de vorm van bijvoorbeeld stuwen (ecologische functie, functie voor afwatering).

Het wezen van een buffervoorziening is een fluctuerende waterstand. De hoeveelheid te bufferen water bevindt zich namelijk tussen de uiterste waterstanden van de voorziening. Een fluctuerende waterstand is één van de argumenten waarom buffervoorzieningen bij voorkeur binnen het plangebied gerealiseerd moeten worden. Binnen het plangebied is er meestal namelijk geen 2e functie aanwezig, die mogelijk hinder ondervindt van de fluctuerende waterstand. Een ander belangrijk argument voor realisatie binnen het plangebied is de juridische en financiële borging, waarmee een grotere waarschijnlijkheid van realisatie van de voorziening ontstaat.

Afvoer

Als het schone afstromende hemelwater ook niet gebufferd kan worden, is het afvoeren van het water de laatste optie. Het uitgangspunt ‘hydrologisch neutraal ontwikkelen’ wordt hiermee voor het plangebied losgelaten. Met ‘afvoeren’ wordt dan bedoeld het transporteren van schoon water via een open of gesloten waterloop naar het watersysteem buiten het plangebied. Dit zal alleen plaatsvinden na grondig onderzoek van de situatie ter plaatse. Vaak moeten in het achterliggende oppervlaktewatersysteem dan wel compenserende maatregelen getroffen worden.

3.2.3 Bevoegdheden waterschap

De bevoegdheid van het waterschap begint bij de lozing op oppervlaktewater. Afhankelijk van de omvang van de lozing en het 'ontvangende water' zullen via de voorschriften van de lozingsvergunning eisen gesteld kunnen worden. Bovendien geeft de Keur aan dat het verboden is om te lozen vanaf een verhard oppervlak groter dan 2000 m². Om tóch te mogen lozen kan onder voorwaarden (bv beperkte lozing) een vergunning verleend worden. Vervolgens is het aan de houder van de vergunning om het hemelwater ter plaatse te verwerken. De voorkeursvolgorde van de afwegingsstappen, zoals hierboven aangegeven, moet gezien worden als handvat om dit water ter plaatse te kunnen verwerken.

3.3 Hydrologisch neutraal ontwikkelen

3.3.1 Streefbeeld

Nieuwe ontwikkelingen moeten voldoen aan het principe van hydrologisch neutraal ontwikkelen. Dit streefbeeld komt voort uit het NBW om niet af te wentelen.

Voorheen hanteerde het waterschap de term 'hydrologisch neutraal bouwen'. De definitie van hydrologisch neutraal bouwen is uitgewerkt in de notitie "Ontwikkelen met duurzaam wateroogmerk" van 11 juli 2006*. Bij het tot stand komen van deze notitie is geconstateerd dat 'hydrologisch neutraal ontwikkelen' beter weergeeft wat de bedoeling is. Niet alleen een bouwwerk moet hydrologisch neutraal gerealiseerd worden, maar ook andere ontwikkelingen (zoals bijv. een parkeerplaats).

Onderscheid wordt gemaakt in 5 toetsaspecten:

- A. Afvoer uit het gebied
- B. Oppervlaktewaterstanden
- C. Overlast (schade)
- D. Grondwateraanvulling
- E. Grondwaterstanden

Om te kunnen bepalen of een ontwikkeling hydrologisch neutraal heeft plaatsgevonden, moet er vergeleken worden met een oorspronkelijke of referentiesituatie.

Wat is de referentiesituatie

Als nieuwbouw gerealiseerd wordt buiten stedelijk gebied (uitbreidingslocatie), dan wordt meestal ruimte onttrokken aan het landelijke gebied (agraris gebied c.q. gebied met natuurfunctie). De referentiesituatie voor hydrologisch neutraal is dan onverhard terrein.

Als nieuwbouw gerealiseerd wordt binnen stedelijk gebied (inbreidingslocatie) is de referentiesituatie meestal onverhard terrein. Indien echter vervangende nieuwbouw plaatsvindt, is de referentiesituatie meestal verhard terrein.

Definitie

In de nota 'ontwikkelen met duurzaam wateroogmerk' is de referentiesituatie gedefinieerd als de huidige situatie, de bestemde landgebruikfunctie in het vigerende bestemmingsplan. Indien er geen vigerend bestemmingsplan is, wordt het huidige verharde oppervlak ingemeten, tenzij anders wordt overeengekomen. Hiermee wordt bedoeld dat de bestemde landgebruikfunctie in het vigerende bestemmingsplan leidend is. Als echter de huidige situatie (in het veld) afwijkt van de bestemming én daar een gemeenschappelijk gedragen beeld bij is, kan hiervan afgeweken worden.

* zie bijlage

3.3.2 Uitwerking

In de notitie "Ontwikkelen met duurzaam wateroogmerk" wordt aangegeven dat de toetsing op de 5 onderdelen zoals genoemd bij het streefbeeld op drie niveaus zal plaatsvinden:

1. Toetsing op basis van kentallen
2. Toetsing met een bakjesmodel
3. Toetsing met een (geo)hydrologisch model

Welke toetsing noodzakelijk is, is afhankelijk van de grootte van de ontwikkeling, de ligging van het gebied en de complexiteit van het plan (zie ook hoofdstuk 4 van de als bijlage toegevoegde notitie "Ontwikkelen met duurzaam wateroogmerk").

1. Toetsing op basis van kentallen

Voor plannen waar de toename van de verharding kleiner is dan 2000 m² en de initiatiefnemer geen voordelen ziet in een uitgebreide toetsing, volstaat een toetsing op basis van kentallen om te bepalen of de ontwikkeling gezien wordt als hydrologisch neutraal. Naast een beschrijving waarin wordt aangegeven waarom de waterstand en de grondwateraanvulling gelijk blijven, volstaat een berekening aan de hand van kentallen. Deze kentallen zijn afhankelijk van de specifieke afvoercoëfficiënt in het betreffende gebied. De te gebruiken specifieke afvoercoëfficiënt (in l/s/ha) is naar verwachting vanaf najaar 2007 bekend bij het waterschap. Tot die tijd wordt gebruik gemaakt van de oude 'normering'.

Het verschil in inhoud van de voorzieningen (buffering+infiltratie) bij de verschillende onderdelen 'afvoer uit het gebied' en 'overlast (schade)' zal in veel gevallen niet leiden tot een ander ruimtebeslag. In het 1^e geval (afvoer uit het gebied) wordt namelijk uitgegaan van een normale situatie en een gewenste drooglegging. In het 2^e geval (overlast/schade) wordt echter uitgegaan van een 'calamiteit' en wordt gebruik gemaakt van de volledige voorziening (zonder droogleggingseis, maar zodanig dat geen schade ontstaat aan bijvoorbeeld woningen).

2. Toetsing met een bakjesmodel

Als een plan groter en/of complexer wordt, volstaat de toetsing op basis van kentallen niet meer. Toch zijn dit vaak geen situaties die het bouwen van een volledig model rechtvaardigen. Om een goede indruk te krijgen van de hydrologische neutraliteit aan de ontwikkeling, wordt geadviseerd een waterbalans van de ontwikkeling op te stellen met een relatief eenvoudig model. Het waterschap zal een voorbeeld van een dergelijk model ter beschikking stellen aan de initiatiefnemers. Naar verwachting zal dit vanaf het najaar van 2007 gerealiseerd zijn. Tot die tijd wordt gebruik gemaakt van de oude 'normering' voor toetsing op hydrologische neutraliteit. Verwacht wordt dat toetsing met het bakjesmodel resulteert in kleinere te realiseren voorzieningen dan bij toetsing op basis van kentallen. Om deze reden kan het goed zijn dat initiatiefnemers van kleine plannen graag willen toetsen met een bakjesmodel in plaats van met de kentallenmethode.

3. Toetsing met een (geo)hydrologisch model

Voor grote ontwikkelingen (bijvoorbeeld een VINEX-wijk met 4000 woningen), gelegen in de nabijheid van (bufferzones van) een natuurgebied, of waar toch al een zekere hydrologische modelering plaatsvindt, of waarbij er bergingsvoorzieningen buiten het plangebied liggen, wordt geadviseerd een (geo)hydrologisch model te maken of te laten aanpassen aan de toetsing op de genoemde vijf toetsaspecten.

In de notitie "Ontwikkelen met duurzaam wateroogmerk" wordt ook aangegeven dat het schaalniveau van het begrip 'hydrologisch neutraal ontwikkelen' het plangebied is. Vooral voor kleinere plangebieden kan het echter effectiever zijn om te kijken naar hydrologische neutraliteit op gebiedsniveau. Als dit het bestemmingsplangebied overstijgt, is planologisch-juridische en financiële borging van de maatregelen een aandachtspunt.

3.3.3 Hydrologisch positief?

Als het netto verhard oppervlak in de nieuwe situatie kleiner wordt, dan neemt hiermee de behoefte aan berging (als som van infiltratie en buffering) af. Bestaande berging wordt natuurlijk niet teniet gedaan, dus kun je een dergelijk plan hydrologisch positief noemen. In dit soort plannen worden geen aanvullende eisen gesteld.

Als een gemeente met het waterschap een overeenkomst heeft afgesloten over hydrologisch neutraal ontwikkelen in kleine plannen en er in dit kader een waterboekhouding wordt bijgehouden, kan de afname van het netto verhard oppervlak opgenomen worden als een negatieve post op de waterboekhouding.

3.3.4 Relatie met de stedelijke wateropgave

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen wordt bekeken of deze hydrologisch neutraal geschieden. Dit is ook bedoeld om eventuele verdere wateroverlastproblemen te voorkomen als gevolg van de nieuwe ontwikkeling. Het kan echter ook voorkomen dat er in het betreffende gebied al wateroverlastproblemen bestaan. De aanpak hiervan wordt verder uitgewerkt in het kader van de stedelijke wateropgave. Uiteraard wordt in geval van ontwikkelingen gezocht naar de combinatie van initiatieven.

3.3.5 Bevoegdheden waterschap

De bevoegdheid van het waterschap begint bij de lozing op oppervlaktewater. Afhankelijk van de omvang van de lozing en het 'ontvangende water' zullen via de voorschriften van de lozingsvergunning eisen gesteld kunnen worden.

Bovendien geeft de Keur aan dat het verboden is om te lozen vanaf een verhard oppervlak groter dan 2000 m². Om toch te mogen lozen, kan onder voorwaarden (bijvoorbeeld beperkte lozing) een vergunning verleend worden. Vervolgens is het aan de houder van de vergunning om het hemelwater ter plaatse te verwerken. De hoeveelheid ter plaatse te verwerken hemelwater (capaciteit infiltratievoorzieningen en/of grootte buffer) die het waterschap aangeeft, moet worden gezien als handvat om de maximaal toegestane afvoer te realiseren. Het waterschap kan via Keur en fysieke maatregelen de maximaal toegestane afvoer handhaven. Uiteraard wordt dit middel pas ingezet nadat overleg over de maatregelen die deze maximale afvoer kunnen helpen realiseren, geen resultaat heeft opgeleverd.

3.4 Water als kans

3.4.1 Streefbeeld

Het uitgangspunt "water als kans" is vooral een uitnodiging aan de stedenbouwkundigen om 'water' in plangebieden positief te benaderen en hun creativiteit hierbij te gebruiken.

3.4.2 Uitwerking

'Water', in de vorm van vijvers, waterpartijen, al dan niet droogvallende sloten en dergelijke, kan een hoge belevingswaarde – en dus een toegevoegde waarde voor het plangebied – hebben. Belevingswaarde is echter een subjectief begrip: de een vindt een strakke vijver met beschoeiing en een oever van een strak gazonnetje prachtig, de ander vindt een 'rommelige' vijver met flauwe oevers en een natuurlijke vegetatie mooi. Ook infiltratie- en/of bergingsvoorzieningen hebben een belevingswaarde en kunnen deel uitmaken van de uitstraling van een wijk.

In plangebieden waarin het slotenpatroon voorheen een karakteristiek element was, kan ervoor gekozen worden dit patroon in waterpartijen terug te laten komen. Hiermee vormt het water een link met de historie van het gebied.

In nieuw te bebouwen gebied (uitbreidingslocaties), inbreidingen of herstructureringsprojecten kan inhoud gegeven worden aan dit uitgangspunt. In bestaand bebouwd gebied is er vaak geen ruimte om oppervlaktewater of infiltratievoorzieningen aan te leggen en kan water wel degelijk een probleem vormen. Dit uitgangspunt biedt dan minder perspectief. Ook in bestaand bebouwd gebied kan echter door creatief omgaan met water en het zoeken naar meervoudig ruimtegebruik (zie uitgangspunt 5) de bestaande ruimte voor water en/of infiltratievoorzieningen minimaal gehandhaafd blijven en misschien zelfs wel vergroot worden.

Zichtbare regenwaterafvoer heeft de voorkeur

Voor de burger is het soms niet duidelijk zichtbaar en bekend of hij nu op een gemengd, verbeterd gescheiden of geheel gescheiden rioelstelsel loost. Om deze reden heeft zichtbaar afvoeren van schoon water de voorkeur, bijvoorbeeld op straat, in een zichtbaar lopende goot of in een wadi. Als het zichtbaar is dat het eigen schuim in het oppervlaktewater loopt, zullen minder mensen hun auto op straat willen wassen. Als zichtbaar, oppervlakkig afvoeren niet mogelijk is, dan kan bijvoorbeeld gekozen worden voor verschillende kleuren bestrating vanaf een straatkolk, zodat de ondergrondse waterroutes van de verschillende kwaliteiten water duidelijk wordt.

3.4.3 Bevoegdheden waterschap

Het waterschap wil hier vooral een stimulerende en meedenkende rol vervullen.

3.5 Meervoudig ruimtegebruik

3.5.1 Streefbeeld

Het 'hydrologisch neutraal ontwikkelen', maar ook de afwegingsstappen "hergebruik-infiltratie-buffering-afvoer" impliceren een grotere ruimtevraag voor water dan voorheen het geval was. Door bij de inrichting van een plangebied ruimte voor verschillende functies te gebruiken, wordt er efficiënter omgegaan met de beschikbare ruimte.

3.5.2 Uitwerking

Uiteraard is het bevoegd gezag voor de ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen: gemeente) de eerstbepalende bij het afwegen van de verschillende belangen en het toekennen van een (of meerdere) functie(s) aan een gebied. Het waterschap ziet echter kansen in het meervoudig ruimtegebruik om extra ruimte voor water te vinden (zoals het meervoudig ruimtegebruik ook kansen biedt voor extra ruimte ten behoeve van andere functies). Ook dit uitgangspunt is dus vooral een uitnodiging aan stedenbouwkundigen om deze kans aan te grijpen.

Meervoudig ruimtegebruik

Het is in bepaalde gevallen goed mogelijk om het flauwe talud ook te gebruiken als onderhoudsstrook. Flauwe taluds geven daarbij veel ruimte voor buffering van water, maar zijn bijvoorbeeld ook te gebruiken voor recreatieve doeleinden.

Voorkomen moet worden dat één of meerdere functies in de loop der jaren uit beeld verdwijnen, omdat één functie in de praktijk overheersend is. Een voorbeeld is een flauwe oever die een ecologische functie vervult, maar ook een recreatieve en een functie voor waterberging. Aangezien de functie voor waterberging niet wekelijks of maandelijks gebruikt wordt, kan het zijn dat er op een zeker moment aanplant in het groen plaatsvindt die niet tegen overstromingen kan. Of er wordt geen rekening meer gehouden (in constructieve zin) met de incidentele overstroming van het voetpad. Meervoudig ruimtegebruik heeft dus ook consequenties voor de manier waarop functies vastgelegd worden in het bestemmingsplan.

3.5.3 Bevoegdheden waterschap

Het waterschap denkt graag met de gemeente mee hoe dit zo goed mogelijk opgelost kan worden in die gevallen waarbij een 'waterfunctie' ook aan de orde is.

3.6 Voorkomen vervuiling

3.6.1 Streefbeeld

Bij de inrichting, het gebruik en beheer van plangebieden wordt het milieu belast. Vanuit de wettelijke taak als waterkwaliteitsbeheerder streeft het waterschap ernaar om nieuwe bronnen van verontreiniging zoveel mogelijk te voorkomen.

3.6.2 Uitwerking

Het waterschap kan alleen maar aan het 'einde' zaken afdwingen. Zo is het verboden op oppervlakte-water te lozen als het water vervuild kan zijn (Wvo). Liever worden zaken echter aan de bron aangepakt (denk hierbij ook aan de 'kwaliteitstrits' schoonhouden-scheiden-zuiveren). Deze bronaanpak is ook verwoord in het Emissiebeheersplan (27-10-2004). Daarom adviseert het waterschap om reeds bij de inrichting van het gebied rekening te houden met dit aspect. Als voorbeeld kan het advies gebruikt worden om geen uitlogbare bouwmaterialen te gebruiken, of om bijvoorbeeld de bestrating zo te kiezen dat het gebruik van bestrijdingsmiddelen geminimaliseerd wordt of zelfs onnodig blijkt.

3.6.3 Bevoegdheden waterschap

Zoals al eerder opgemerkt kan het waterschap alleen 'end-of-pipe' zaken afdwingen via bijvoorbeeld een Wvo-vergunning. Het waterschap denkt echter ook graag met de gemeente mee hoe dit 'aan de voorkant' tegen zo laag mogelijke kosten en met het meeste milieurendement opgelost kan worden in die gevallen waarbij een 'waterfunctie' ook aan de orde is.

3.7 Wateroverlastvrij bestemmen

Naast de zes uitgangspunten die reeds in 2004 zijn vastgesteld hebben ontwikkelingen er toe geleid dat een 7^e uitgangspunt is geformuleerd. Deze heeft directe relatie met het uitgangspunt 'hydrologisch neutraal ontwikkelen', zoals dat is genoemd in § 3.3 van deze nota.

3.7.1 Streefbeeld

Bij de toetsing op hydrologisch neutraal ontwikkelen wordt al enige aandacht besteed aan het voldoen aan extreme situaties (werknormen afgesproken in het kader van het NBW, kortweg NBW-norm). In feite is dit het mitigeren (compenseren door inrichtingsmaatregelen) in gebieden die wél voldoen aan de NBW-norm voor de huidige functie, maar niet aan die van de toekomstige functie.

Liever nog dan mitigeren of compenseren, wordt bij voorkeur gebouwd op locaties die als gevolg van hun ligging nú al voldoen aan de NBW-norm voor de toekomstige functie: 'wateroverlastvrij bestemmen'. Bij de locatiekeuze van ontwikkelingen moet dus rekening gehouden worden met de wateroverlast-problematiek en de NBW-normering.

3.7.2 Uitwerking

In eerste instantie zal bij de locatiekeuze van een ontwikkeling gezocht moeten worden naar een plek 'die hoog en droog genoeg' is. Mocht dit echter niet mogelijk of wenselijk zijn, dan zal in de compenserende of mitigerende sfeer gezocht moeten worden naar maatregelen die het gewenste beschermingsniveau tegen wateroverlast helpen realiseren.

Als het gebied een hoger beschermingsniveau krijgt als gevolg van de voorgestane ontwikkeling, liggen de kosten voor aanpassen van het watersysteem aan dit hogere beschermingsniveau (op grond van de afspraken in het NBW) bij de initiatiefnemer.

3.7.3 Bevoegdheden waterschap

Het waterschap kan de keuze voor een bepaalde locatie niet bepalen. Zij kan echter wél aangeven wat er nodig is om aan het NBW te voldoen. De kosten van deze maatregelen kunnen meegewogen worden in de uiteindelijke locatiekeuze.

3.8 Waterschapsbelangen

De uitgangspunten zorgen ervoor dat de 'watersysteembelangen' een plek krijgen in het watertoetsproces. Daarnaast zijn er nog 'waterschapsbelangen' met een ruimtelijke component:

- ruimteclaims voor waterberging
- ruimteclaims voor de aanleg van natte EVZ's en beekherstel
- aanwezigheid en ligging watersysteem
- aanwezigheid en ligging waterkeringen
- aanwezigheid en ligging van infrastructuur en ruimteclaims tbv de afvalwaterketen in beheer van het waterschap

Ad a)

Ten behoeve van de reconstructieplannen is een Integraal Hydrologisch Streefbeeld opgesteld. Daarin is ook weergegeven en onderbouwd welke gebieden voor waterberging in aanmerking komen. In de uiteindelijke reconstructieplannen is onderscheid gemaakt tussen:

- bestaand inundatiegebied
- in te richten waterbergingsgebied
- voorlopig reserveringsgebied 2050, 2016.

De onderbouwing van de begrenzingen van deze gebieden is niet opgenomen in de reconstructieplannen. Om die reden is de planologische doorwerking die aan groep 1 en 2 vastzit, vernietigd door de Raad van State. Het beleid als zodanig staat echter niet ter discussie. De intentie is om deze gebieden toch in de reconstructieplannen op te nemen maar dan zonder planologische doorwerking. Naar verwachting wordt dit eind 2007 gerepareerd. Het ruimtebeslag van deze gebieden kan worden afgeleid uit de reconstructieplannen. Mogelijkheden voor combinatie met andere functies zijn sterk locatiespecifiek. In te richten waterbergingsgebieden worden bij planvorming en realisatie opgenomen in de Keur waterberging en uiteindelijk in de Legger.

Ad b)

In het streekplan en in het waterhuishoudingsplan wordt aangegeven dat een EVZ gemiddeld 25 meter breed zou moeten zijn. Deze maat is afgeleid van de provinciale "Leidraad Realisering Ecologische Verbindingszones" (augustus 1996). Voor de stad wordt hierin 50 m genoemd. Voor een nauwkeuriger ruimtebeslag van de EVZ wordt verwezen naar de streefbeelden zoals genoemd in de publicatie "Ecologische streefbeelden voor Ecologische verbindingzones" (november 2004). Voor een nauwkeuriger ruimtebeslag voor beekherstel wordt verwezen naar "Streefbeelden voor beken en krekens in Noord-Brabant" (april 2002).

Ad c)

Uitgangspunt is dat in ieder geval oppervlaktewateren die door het waterschap onderhouden worden, bestemd worden als water op de plankaart. Hiermee wordt ook de ligging van betreffend oppervlakte-water ruimtelijk verankerd. Binnen stedelijk gebied worden ook overige oppervlaktewateren bestemd als water op de plankaart in verband met de druk op de ruimte in deze gebieden. Als voorbeeld kan oppervlaktewater dat nodig is voor waterberging genoemd worden. Zowel het oppervlaktewater zelf als de keurzones er langs vallen onder het regime van de Keur Oppervlaktewateren.

Ad d)

Uitgangspunt is dat de waterkering planologisch beschermd wordt door middel van bestemming van de kernzone op de plankaart. Daarbij wordt de kernzone van de waterkering bestemd als "Waterkering". Eventueel kan worden volstaan met een "dubbelbestemming", mits deze niet ondergeschikt is (qua voorschriften en visuele weergave) aan de overige bestemming.

Daarnaast dient aan beide zijden van de primaire waterkering de gehele "beschermingszone waterkering" (inclusief de buitenbeschermingszone) als aanduiding te worden opgenomen op de plankaart. Weergave door middel van een (stippel)lijn op de buitenste rand van de (buiten)beschermingszone is daarbij voldoende. Zowel de kernzone als de beschermingszone vallen onder de Keur Waterkeringen.

Ad e)**RWZI**

Het terrein waar een RWZI op staat is in eigendom van het waterschap. De bestemming van dit perceel moet in overeenstemming zijn met de functie. Daarnaast adviseert de VNG om rekening te houden met een hindercirkel die afhangt van de omvang van de RWZI. Dit gaat om 200 meter in geval van een RWZI voor minder dan 100.000 i.e.'s, om 500 meter in geval van een RWZI groter dan 300.000 i.e. en 300 meter in geval de omvang hiertussen zit (VNG, Bedrijven en milieuzonering, 1992). Om eventuele toekomstige uitbreidingen van een RWZI mogelijk te houden, zal aandacht moeten worden besteed aan de bestemming van de gronden rond de RWZI.

Transportleidingen

Als binnen het plangebied een transportleiding in beheer van het waterschap ligt wordt deze publiek-rechtelijk beschermd in het bestemmingsplan. In de meeste gevallen is ook privaatrechtelijk een bescherming geregeld via het zakelijk recht. Deze (beheers-)zone is meestal 3,5 m aan weerskanten van de leiding. De (beheers-)zone wordt met een aanduiding op de plankaart aangegeven.

Rioolgemaal

Het terrein waar een rioolgemaal op staat is in eigendom van het waterschap. De bestemming van dit perceel moet in overeenstemming zijn met de functie. Verder adviseert de VNG een hindercirkel van 30 meter die vrij moet blijven van voor geur gevoelige functies (VNG, Bedrijven en milieuzonering, 1992).

4.1 Advisering tijdens het watertoetsproces

Uiteindelijk zal als sluitstuk van het watertoetsproces aan het waterschap gevraagd worden een advies uit te brengen over een voorontwerp-bestemmingsplan. Deze advisering zal zo concreet mogelijk zijn, zonder overigens in de rol van een (commercieel) adviesbureau te willen stappen. Ook zal een indicatie van het belang van een bepaald advies worden gegeven.

4.2 De waterparagraaf

In de waterparagraaf legt de initiatiefnemer verantwoording af over het doorlopen proces en de gemaakte keuzes met betrekking tot water in het plan. Er wordt kort weergegeven wat het advies van de waterbeheerders is geweest in het watertoetsproces en wat daarmee gebeurd is na integrale planologische afweging.

De uiteindelijke afweging van alle sectorale belangen (waaronder ook water) blijft hiermee de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer.

4.3 Standaardisering

In een waterparagraaf moet aandacht worden besteed aan alle uitgangspunten voor de watertoets. Per uitgangspunt kan dan kort worden weergegeven wat het advies van de waterbeheerder is en hoe dit in het plan uitgewerkt is. Met name in de minder grote plannen is het gewenst tot een zekere standaardisering te komen van de waterparagraaf. De gemaakte opzet is richtinggevend; als een initiatiefnemer heel andere ideeën heeft is hij hier vrij in. De volgende opzet is bedoeld als voorbeeld en als basis van een waterparagraaf. Het karakter van het plan kan het nodig maken deze teksten verder uit te breiden.

De volgende opzet kan als voorbeeld dienen:

Wateroverlastvrij bestemmen

De huidige functie van het gebied is ... Hier mag maximaal met een frequentie ... wateroverlast plaatsvinden. De nieuwe functie van het gebied is ... Hiermee komt de maatschappelijk geaccepteerde frequentie van wateroverlast op ... Dit is in de huidige situatie *wel/niet* het geval. Om de gewenste bescherming te bereiken, wordt het volgende gedaan ...

Hydrologisch neutraal ontwikkelen

Vanwege *reden* is gekozen voor de toetsing van dit aspect met *methode*. Verder aangeven wat als *input* voor de gekozen *methode* heeft gediend en wat *vervolgens de uitkomst* is. Aangeven wat de *uitkomst* in ruimtelijke zin betekent voor het plan (*toelichting, plankaart én voorschriften*)

Voorkomen van vervuiling

Aangeven op welke manier *vervuiling* van het milieu wordt voorkomen in het plan.

Gescheiden houden van schoon en vuil water

Het afvalwater uit het plangebied wordt afgevoerd via *het gemengde rioolstelsel/het verbeterd gescheiden rioolstelsel/het gescheiden rioolstelsel* en wordt door het waterschap vanaf *overnamepunt* verder getransporteerd naar de RWZI in .... De capaciteit van het transportsysteem en de RWZI is *voldoende/niet voldoende* om dit extra afvalwater te verwerken.

Het hemelwater uit het plangebied wordt *beschrijven van gekozen oplossing*.

Doorlopen van de afwegingsstappen: "hergebruik-infiltratie-buffering-afvoer"

De *onderbouwing* van de gekozen oplossing voor het omgaan met hemelwater.

lees verder op pagina 20 >

Meervoudig ruimtegebruik

Aangeven of water slim gecombineerd kan worden met andere functies

Water als kans

Aangeven hoe water in dit plan benaderd wordt

Overige zaken die aan de orde zijn

Aangeven in hoeverre de volgende zaken spelen en wat dat voor het plan betekent:

- ruimteclaims voor waterberging
- ruimteclaims voor de aanleg van natte EVZ's en beekherstel
- aanwezigheid en ligging watersysteem
- aanwezigheid en ligging waterkeringen
- aanwezigheid en ligging van infrastructuur en ruimteclaims tbv de afvalwaterketen in beheer van het waterschap

4.4 Overeenkomsten voor kleine plannen

Het waterschap wil op basis van een gedeelde visie op water in ruimtelijke plannen overeenkomsten afsluiten met gemeenten met betrekking tot de watertoets voor kleine plannen. Deze overeenkomsten worden 'watercontracten' genoemd.

Watercontracten worden eventueel afgesloten voor plannen kleiner dan 3000 m², waarin de toename van de verharding maximaal 1000 m² is én er geen andere waterhuishoudkundige aspecten spelen dan alleen riolering/afvalwater/omgaan met hemelwater. Voor de overige voorwaarden wordt verwezen naar de modelovereenkomst. De modelovereenkomst is op aanvraag beschikbaar.

4.5 Waterkansenkaart

Op de waterkansenkaart worden kansen en belemmeringen vanuit het watersysteem op de ruimtelijke ordening weergegeven. De informatie op deze kaart wordt gebruikt als basis voor het proces van de watertoets. De waterkansenkaart is beschikbaar via de website van waterschap Aa en Maas.

4.6 Checklist plantoetsers

Bij de beoordeling van een ruimtelijk plan zullen de toetsers van het waterschap uiteraard kijken of de uitgangspunten voor de watertoets ingevuld zijn. Daarnaast zal gekeken worden of de waterschapsbelangen niet in het gedrang komen door het voorliggende ruimtelijk plan.

Een checklist komt er dan als volgt uit te zien:

- Wateroverlastvrij bestemmen
- Hydrologisch neutraal ontwikkelen
- Voorkomen van vervuiling
- Gescheiden houden van schoon en vuil water
- Doorlopen van de afwegingsstappen: "hergebruik-infiltratie-buffering-afvoer"
- Meervoudig ruimtegebruik
- Water als kans
- ruimteclaims voor waterbergingsgebieden
- ruimteclaims voor aanleg natte EVZ's en beekherstel
- aanwezigheid en ligging watersysteem
- aanwezigheid en ligging waterkeringen
- aanwezigheid en ligging van infrastructuur tbv de afvalwaterketen in beheer van het waterschap

4.7 Beschikbaarheid gegevens

Met name voor de laatste vijf punten uit de checklist is het wenselijk de gegevens digitaal ter beschikking te stellen van de initiatiefnemer van het ruimtelijk plan. Bovendien vereist de digitalisering in het kader van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening het digitaal beschikbaar stellen van gegevens, zodat gemeenten die in hun digitale bestemmingsplannen kunnen opnemen. De verplichting tot digitaliseren zal naar verwachting 1-7-2008 ingaan. De concrete vertaling van het digitaal beschikbaar stellen van gegevens wordt op korte termijn ter hand genomen.

5.1 Beleidsmonitoring

Het waterschap is steeds betrokken bij watertoetsprocessen. De inhoud van deze nota is gedeeltelijk ook gemaakt vanuit de ervaringen die tijdens deze processen worden opgedaan. Na vaststelling van deze nota zal de inhoud ervan toegepast worden in 'nieuwe' watertoetsprocessen. Uiteraard wordt hiermee de nota steeds opnieuw tegen het licht gehouden. Het verdient aanbeveling de opgedane ervaringen tenminste jaarlijks aan het papier toe te vertrouwen.

5.2 Evaluatie

Na enige tijd is het zinvol de resultaten van de in §5.1 genoemde monitoring grondig te bekijken en te integreren. Hiermee wordt inhoud gegeven aan de C van de PDCA-cyclus (waarbij PDCA staat voor Plan-Do-Check-Act). Als vervolgactie moet deze nota eventueel bijgesteld worden (Act uit de PDCA-cyclus). Gezien de ontwikkelingen in het juridische spoor (nieuwe Wro, nieuwe waterwet, gemeentelijke watertaken) en kennisontwikkeling op het gebied van o.a. de stedelijke wateropgave en de KRW, verdient het aanbeveling de nota te herzien op het moment dat de nieuwe wetgeving enige tijd van kracht is. Voorgesteld wordt dan ook om een herziene nota uiterlijk per 2010 vast te stellen of zoveel eerder als nodig op grond van ontwikkelingen.

- 2003 Handreiking watertoets 2, programma Nederland leeft met water; december 2003
- 2004 Beleidsnota uitgangspunten watertoets Aa en Maas, waterschap Aa en Maas; december 2004
- 2006 Ontwikkelen met duurzaam wateroogmerk, waterschappen De Dommel en Aa en Maas; juli 2006
- 2006 Strategienota, waterschap Aa en Maas; september 2006
- 2004 Werkafspraken watertoets in Brabant, provincie Noord-Brabant en de Brabantse waterbeheerders; oktober 2004
- 2005 modelwatercontract, waterschap Aa en Maas en gemeenten Helmond, Oss en Veghel; juli 2005
- 2006 Keur oppervlaktewateren waterschap Aa en Maas 2006
- 2004 Keur waterkeringen waterschap Aa en Maas
- 2004 Ecologische streefbeeld voor Ecologische verbindingzones, waterschap Aa en Maas; november 2004
- 2002 Streefbeeld voor beken en kreken in Noord-Brabant; april 2002
- 1992 Bedrijven en milieuzonering, VNG; 1992

DB	Dagelijks bestuur
EBP	emissiebeheersplan
EVZ	ecologische verbindingszone
KRW	Europese Kaderrichtlijn water
NBW	Nationaal bestuursakkoord water
NW4	4e nota waterhuishouding
PDCA	Plan-do-check-act
RWZI	rioolwaterzuiveringsinstallatie
WB21	Waterbeleid voor de 21e eeuw
WRO	Wet op de ruimtelijke ordening
Wro	nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening (in voorbereiding)
Wvo	Wet verontreiniging oppervlaktewateren

Hieronder worden een aantal voorbeelden genoemd van websites waar meer informatie over de thema's uit deze nota gevonden kan worden. De lijst is alles behalve uitputtend, maar links op de genoemde sites geven weer toegang tot andere sites. Zo levert even internetten een schat aan informatie op.

Op internet is de tekst van de beleidsnota 'uitgangspunten watertoets' terug te vinden bij:
www.aenmaas.nl.

Een aantal adviesbureaus heeft op de website informatie staan over de thema's uit deze nota. Een voorbeeld is www.tauw.nl. Ook RoyalHaskoning heeft hier informatie over; ontsloten via www.watertoets.nl.

Ook de website van andere waterschappen bevat vaak voorbeelden die toegepast kunnen worden in ontwikkelingen. Een voorbeeld hiervan is de website van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier: www.hhnk.nl. Bij 'ons werk/water/stedelijk water' staat meer over water in bebouwd gebied.

Grootschalige stedelijke ontwikkelingen hebben vaak een website, waarop ook uit de doeken gedaan wordt hoe met water omgegaan wordt. Een voorbeeld hiervan is www.vathorst.nl (een grote uitbreidingslocatie in de gemeente Amersfoort). Dichter bij huis is www.grootewielen.nl ('s-Hertogenbosch) waar onder voorzieningen/omgeving en natuur/watermachine meer verteld wordt over de wijze waarop water in deze wijk geïntegreerd is.

Habiforum geeft op haar site meer informatie over meervoudig ruimtegebruik met water:
www.habiforum.nl

Ontwikkelaars hebben vaak ook interessante informatie op hun website staan. www.drijvendestad.nl en www.goudenkust.nl geven bijvoorbeeld informatie over het bouwen op water. Een product dat bijvoorbeeld veel gebruikt wordt voor het behouden van infiltratie op bestratingen is aquaflo. De fabrikant onderhoudt ook een website: www.aquaflow.nl

Verder brengt zoeken met zoekmachines (bv google) veel informatie aan het licht. Voorbeelden van zoektermen zijn bijvoorbeeld 'infiltratie' of 'waterberging'.